

Breus consideracions crítiques sobre Anatomia comparada

per

J. VÁZQUEZ i SANS.

Encara que tard, sembla que en nostre país anem fent-nos càrrec de la importància, utilitat i valdre de l'Anatomia comparada, al comprendre, que sols ella i l'Embriologia poden descifrar els intrincats problemes de la significació morfològica dels òrgans, puix si bé l'ontogenia humana pot, en certes qüestions, donar llum per a llur encertada solució, en molts casos ella sola no pot lograr-ho, essent precis aplicar successivament l'ontogenia i la filogenia comparades, per assolir un resultat satisfactori.

Hem estat confontent, aquí, les qüestions d'organografia, amb els veritables estudis d'Anatomia comparada, oblidant-nos, que no poden ésser considerats dintre d'aquesta ciència, treballs nonogràfics esporàdics, que no exposen conclusions ni treuen conseqüències, i que per estar desenrotllats en un estret criteri manca en ells el típic caràcter de generalitat, que és el nervi i el segell que caracteritza l'Anatomia comparada. L'organografia és la base, si voleu, el precedent indispensable de l'Anatomia comparada, però aquestes dues ciències no són una mateixa cosa. Es precis remarcar aquest concepte per a que no perdurin tan esgarriades idees, ja que en aquest fals ideari científic, endemic entre nosaltres, potser hi hauriem de cercar bona part de la causa que a fet s'empetitis el concepte que de l'Anatomia comparada han tingut anteriors generacions, i bona part de les actuals, puix l'han considerat com estudi essencialment especulatiu, sense donar-li, ni volguer veurer en ella, utilitat ni profit pràctic de cap mena.

Quan l'imperiosa necessitat científica ho demanava, ens hem fixat en l'Anatomia comparada per cercar solucions als problemes que l'Anatomia de l'home tot sovint planteja, i ens hem acostumat a fer-ho superficialment i sense ordre, buscant decorreguda conceptes que la realitat esplicuessin, baix normes poc lògiques—i tal volta menys científiques—sempre d'una faisó arbitrària i inorgànica. Sense reparar, que obrant en aquesta forma és segur que, per la deficiència dels medis posats en joc, no haurem resolt res en ferm, per més que tal volta vinquem creient lo contrari,

El obrar així en casi totes les ocasions, hens ha conduit a que en l'actualitat sigui tan poc considerada aquesta ciència, i que manquin extraordinàriament els treballs que envers ella es relacionen. Un fet algo semblant ha passat amb l'Embriologia, si bé precis és confessar que, per fortuna, no s'ha arribat amb ella als extrems de deixadesa de l'Anatomia comparada, degut a les variades aplicacions que dins el camp de la Medicina disfruta. I precisament si examinem els enlairaments i esplendor que l'Anatomia comparada ha obtingut en alguns països, veuríem que la Medicina no ha sigut en molts casos estranya a aquest avenç de la ciència. Esperem també que en la nostra terra, de ella surtin els aires que remoguïn aquests endormiscats estudis, puix fins ara hem permanescut atàxics.

Per ço no hem cregut fora de cas el que exposem aquestes idees, per contribuir en algo el esmentat fi, afegint-hi les que segueixen fruit també de la meditació personal, ja que creiem serviràn a la vegada per fonamentar lo que més endavant exposarem respecte a un treball nostre. Tot sense sortir-nos del concís cercle que volem regeixi aquesta nota.

* * *

CUVIER amb sa trascendental obra *Le Regne animal distribue d'apres son organisation pour servir de base a l'Histoire Naturel des animaux, et d'introduction a l'Anatomie comparée*, establí les normes fonamentals d'aquesta ciència; després, desde que la Zoologia experimental amb LACAZE DUTHIERS i MILNE EDWARDS al devant, va enderocà a l'arcaica zoologia, transformant-la en una veritable ciència, els estudis anatomicos prengueren peu ferm. van progressar sens mida, i per lo tant s'ha anava fent molt i profitós, baix diferents aspectes, en el camp de l'Anatomia comparada. I quan GEGEMBAUR, amb sa autoritat indiscutible, va presentar son magistral tractat, pot ésser dit, d'un modo estricte, que la nostra ciència va eregir-se armònica i sàbiament constituïda, mancant tant sols que WIEDERSHEIM li dongués els retocs meravellosos de sa ciència, i modernament ROULE els de son ingeni, per que l'evolució i el desenrotllo de l'Anatomia comparada es logrés ampliament.

I es ben clar, que els diferents tractats que d'aquesta ciència han vingut apareixent en ses distints períodes—que podriem esmentar, d'un modo general, de *fundació, sistematització, evolució de conceptes i embriologia*—no sols presenten caràcters típics, com es fàcil comprendre, sino que llur estudi es font de inagotables ensenyances i escola gran d'idees, essent precis follejar-los amb atenció si un vol documentar-se ampliament a fi de recollir aspectes que lo modern inconscienment derroca; a mes que son prova irrefutable i profitós exemple, per que mostren, l'esforç, sagacitat, perseverància i método científic, dels anatomicos de mitjans del passat segle.

Avui dia, el que amb racional criteri examina els nombrosos tractats que d'Anatomia comparada existeixen, es farà càrrec que essencialment poden ésser dividits en dos grans grups: els que tenen per objecte d'estudi un determinat grup d'animals (generalment domèstics) i els que situats sota un punt de vista més enlairat i extens comprenen la matèria amb caràcter general, presentant un estudi prou complet. Dintre d'aquest últim grup, podríem establir encara una nova divisió, entre els que presenten la doctrina en forma d'abstraccions condensades, (ROULE) els que sense oblidar l'abstracció devalen al terreny de les particularitats amb nombrosos exemples, (WIEDERSHEIM) i els que s'atenen principalment a l'essència didàctica. (PERRIER).

El ésser exclusivista per qualsevol d'aquests sistemes, tindria llurs desventatjes, si no respongués a una necessitat precisa i ben determinada. Cal pensar que tots aqueixos procediments, totes aquestes normes, tenen la seva explicació puix obeixen a que els autors se han situat en diferents posicions per enfocar la matèria, escollint i triant els factors constructius en harmonia, més que amb els medis de que disposaven, amb l'ambient que havia de desenvolupar la seva obra, procurant s'adaptés a un fi determinat que omplís totalment les aplicacions directes o indirectes de son llibre.

Des de el tractat de ROULE, tot abstracció i síntesis, als de CAVEAUX i ARLOING, o ELLEMBERGER i BAUM, de l'anàlisi i especificació més refinada; desde els tractats basats metòdicament en l'Embriologia, als tractats de SIEBOLD i STANNIUS, o a les obres de SERRES hi ha molta distància. No sols entre els tractats, sino hasta dintre els treballs d'investigació cal reconèixer diversitats notòries; aixís els treballs de TESTUT sobre les anomalies musculars, voltats de cert sentit filosòfic, en res s'assemblen als de FÜRBRINGUER, que versen també sobre miologia. I encara que tot és Anatomia comparada fàcil és reconèixer, tant per la forma, com pel fons, les diferències grans que separen unes obres d'altres, i lo que caracteriza i tipifica a cada una d'elles. Essent al propi temps, una mostra de les variades facetes que presenta aqueixa ciència - aparentment tan uniforme - i dels variats aspectes en que pot ésser considerada.

La raó de l'existència d'aquestes diversitats, està en que els tractats d'Anatomia comparada són tot sovint utilitzats per anatòmics, fisiòlegs, històlegs, etc. per resoldre llurs dubtes, pels naturalistes, com auxiliar que són de sos treballs; i no debem oblidar que en Veterinària, els tractats d'Anatomia comparada dels animals domèstics, tenen gran utilitat i es fan imprescindibles. Però si be disposem de tractats que aquesta última finalitat assoleixen, la veritat és, que respecte a una bona obra d'aplicació a la ciència mèdica i de utilitat als naturalistes, no s'ha dit l'última paraula. Aquest bon tractat manca en el món científic.

Fem aqueixes consideracions: 1.ª, per aclarar i justificar les diferències

que separen uns tractats d'Anatomia comparada d'altres, cosa encara entre nosaltres poc compresa. 2.ª, per mostrà les dificultats en que topa, el que vol fer algo d'aqueixa ciència puix és evident que ses produccions freqüentment seran de l'agrado d'uns, mentres altres les tindran per fora de mida o superflues, i 3.ª, per confirmà la necessitat de que tots els tractats que en lo successiu es fassin, deuen estar formats baix un ampla criteri, sens desperdicià per a sa constitució els materials, que, per la opinió general científica contemporànea, poden i deuen ésser considerats indispensables.

* * *

Per a la nostra part a fi i efecte de donar una empena a aquests importants estudis, treballarem durant aquests tres últims anys en la formació d'un *Album d'Anatomia comparada dels Vertebrats* procurant no oblidar les esmentades idees, i possant nostre voluntat en lograr un to armònic.

L'obra està distribuïda en forma de quadres morals, en nombre de 90, els que contenen en total uns 700 dibuixos, il·luminats baix el procediment anatómic de coloració, a fi de que les homologies orgàniques sien fàcil i intuïtivament visibles. No ens podem estendre en consideracions envers el contingut de les làmines; cal dir que figuren en elles els grabats clàssics de les mes renombrades obres, junt amb més de 100 dibuixos originals de preparacions que hem executat. I devem d'advertir respecte als gravats transcrits que són en gran nombre els que han sofert modificacions simplificatòries per a major comprensió de son significat.

Claretat, sistematització i aplicació pràctica, han sigut els punts entorn els quals hem desenrotllat nostre treball. La necessitat actual de fer algo d'Anatomia comparada d'iniciar una tasca dintre els motllos exposats, ha sigut l'ideal que m'ha mogut. Per ço no ens preocupa la publicació d'aquest treball; ens basta la continuïtat d'aquestos estudis.

Hem procurat divulgar l'*Album* en la mida de les nostres forces, i per conseguir-ho en el món científic és per que ens hem decidit a escriure aquesta nota, per puntualitzar les característiques i per exposar, més que un esforç la necessitat de l'existència de un treball.

* * *

La tasca a fer, és gran.

Es necessari, abans de tot que nostres Museus anatómics i d'Història Natural, que nostres gabinets i laboratoris geològics poseixin seccions d'Anatomia comparada—fonamentades amb altres d'Embriologia—que estiguin en harmonia amb sa importància, i que siguin lo més com-

plertes possibles. I deuen contenir, no sols preparacions naturals en abundància, sino que les pseudo-naturals i artificials poden rendir un bon profit, singularment baix el punt de vista didàctic, totes les quals deuen ésser completades amb esquemes, diagrames i quadres morals explicatius de lo que representin. Es precis que se iniciïn també treballs de investigació per esbrinar bona part de les qüestions que resten confoses, éssent indispensable que tots aquests treballs escomesos, tinguin una unitat de pensament, els guie un recte criteri, i els fins abans esmentats busquin, per conseguir que son valor científic es fongui amb el profit i l'utilitat pràctica que sens dubte donaran de sí.

Seguint aquesta dreçera—més costosa potser d'exposà que de desenrotllà en la pràctica—haurem dat un gran pas en el camí de la ciència, haurem fonamentat bona part de lo que a les lleis de l'organització pertoca, i completant amb publicacions monogràfiques i tractats la tasca empresa, segurs podrem estar d'haver omplert acertadament un buit, que sens motiu de cap mena, existí, per massa temps, dintre l'actual renaixement de la nostra ciència.